

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง "การเคลื่อนไหวของชุมชน และองค์กรชุมชน:กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัว" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการเกิดขึ้น และพัฒนาการขององค์กรชุมชนบ้านครัว และวิเคราะห์กระบวนการต่อสู้ของชาวบ้านครัว ในการคัดค้านกรณีการเวนคืนพื้นที่ชุมชน เพื่อก่อสร้างทางด่วนขั้นที่ 2 โดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ชาวชุมชนทั้งที่เป็นผู้นำองค์กร สมาชิกที่มีบทบาทนำ และชาวชุมชนที่ร่วมการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ มีการใช้ข้อมูลเอกสารประกอบการศึกษาด้วย

ลักษณะเด่นของการเคลื่อนไหวของชุมชนบ้านครัว คือ ความสามารถยืนหยัดต่อสู้ของชาวชุมชนบ้านครัว เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การต่อสู้ประสบความสำเร็จอย่างน้อยในระดับหนึ่ง คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวชุมชน ซึ่งมีผลมาจาก ความเป็นชาวมุสลิมที่เคร่งครัดในวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และลักษณะกึ่งอิสระ (relative autonomy) ของชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ก็เป็นเงื่อนไขสำคัญอีกเงื่อนไขหนึ่ง ลักษณะกึ่งอิสระนี้ ทำให้ชุมชนสามารถเคลื่อนไหวตอบโต้รัฐได้ ชุมชนมีความเป็นอิสระในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชนจากฐานของสังคมวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งก็มีลักษณะกึ่งอิสระจากความควบคุมของรัฐด้วยเช่นกัน และองค์กรชุมชนที่ตั้งขึ้นนี้ ได้เป็นองค์กรหลักที่นำการเคลื่อนไหวของชุมชนมาตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี

จากการศึกษากระบวนการเคลื่อนไหวขององค์กรชุมชนบ้านครัว พบว่า ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการเป็นองค์กรนำการเคลื่อนไหว คือ 1.ความสามารถปรับโครงสร้างองค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ เช่น การเพิ่ม ลด คณะกรรมการองค์กร เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน และให้สอดคล้องกับยุทธวิธีที่องค์กรใช้ในการเคลื่อนไหวแต่ละช่วง 2.ความสามารถในการประสานกลุ่มพันธมิตรที่หลากหลายทั้งกลุ่มพันธมิตรที่เป็นชาวชุมชนอื่นที่มีประสบการณ์คล้ายกับชุมชนบ้านครัว พันธมิตรกลุ่มนี้ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนบทเรียนจากการต่อสู้ และช่วยเสนอทางออก ทางเลือกในแง่ยุทธวิธีต่อสู้ พันธมิตรอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มนักวิชาการ ซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญในการเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับชุมชน กลุ่มนักการเมืองมุสลิม จุฬาราชมนตรี และพันธมิตรที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มสื่อสารมวลชน ซึ่งเสนอข่าวความเคลื่อนไหวต่อสาธารณชน และ 3.ความสามารถในการปรับเปลี่ยนวิธีการเคลื่อนไหว การที่องค์กรชุมชนสัมพันธ์กับกลุ่มพันธมิตรที่หลากหลายมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีฐานสนับสนุนด้านข้อมูลวิชาการ ฐานการสนับสนุนจากชาวชุมชนอื่น และฐานทางกระแสสาธารณะ